

Naravna in kulturna dediščina za nova delovna mesta

(Program Leonardo da Vinci)

Notranjsko - kraška regija na Škotskem (23.08.2013 - 05.09.2013)

zbrala Metka Ravšelj

UVOD

Program Leonardo da Vinci je namenjen državljanom Evrope za pridobivanje novih znanj in veščin s poudarkom na praktičnem usposabljanju v tujini. Podpira inovativnost, pridobivanje novih strokovnih znanj in izkušenj, spretnosti in informacij. V predstavljenem projektu - Naravna in kulturna dediščina za nova delovna mesta s ciljem – pa izboljšana interpretacija naravne in kulturne dediščine na osnovi zgodb in izkušenj škotskega okolja.

Cilji programa Leonardo da Vinci v obdobju 2007 - 2013 so naslednji:

- Izboljšanje kakovosti in povečanje obsega mobilnosti (do leta 2013 podpreti 80.000 namestitev);
- Podpora posameznikom (predvsem mladim) pri pridobivanju novih znanj in spretnosti;
- Povečanje privlačnosti poklicnega izobraževanja in usposabljanja ter mobilnosti;
- Podpora izboljšavam in inovativnosti v poklicnem izobraževanju in sistemih usposabljanja;
- Izboljšanje sodelovanja med izobraževalnimi organizacijami, podjetji in socialnimi partnerji;
- Izboljšanje preglednosti in priznavanje usposobljenosti in sposobnosti posameznika (vključno z neformalnim in priložnostno pridobljenim znanjem in spretnostmi).

Vir: Center Republike Slovenije za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja

Organizator projekta je VITRA Center za uravnotežen razvoj Cerknica, Cesta 4. maja 51, 1380 Cerknica - vodja projekta g. Bojan Žnidaršič, izvedbeni del ga. Tatjana Gostiša v sodelovanju z Arch Network Škotska (ga. Libby Urquhart).

Notranjsko – kraška regija na Škotskem (23.08.2013 – 05.09.2013):

www.facebook.com/SloveniaGreenKarstScotland

Vsebina mednarodne izmenjave v letu 2013:

- pred odhodom v tujino je **jezikovna** (angleščina) in **kulturna priprava** (Škotska)
- V tujini:
- **ogledi uspešnih družinskih programov** eko turizma (ekološke kmetije, turistične kmetije, interpretacijski centri, ...), interpretacija naravnih znamenitosti na podeželju, srečanje z vodji in osebjem posameznih točk in dnevna vključitev v program,
- **osebni kontakt** z vodji in osebjem, turističnimi delavci, lastniki kmetij, vedno s poudarkom na trajnostnem turizmu: od geografskih značilnosti območja, turističnih zanimivostih, zgodovinskem pregledu območja, kulinarike in etnološke dediščine, interpretacije narave skozi turistično vodenje, vključevanje zgodb v vodenje, povezovanja turizma z Naturo 2000 do osnov komunikacije v TIC-ih,
- **sodobna uporaba IKT komuniciranja**, tehnike vodenja in zakonodaje, ki opredeljuje delo turističnega delavca, priprava programov, ...

UDELEŽENCI SMO IMELI VSAK SVOJE ZADOLŽITVE IN VLOGE NA IZOBRAŽEVALNI IZMENJAVI:

1. Vodja skupine (*predstavnik in zastopnik skupine, po potrebi tudi prevajalec*)- *Tinkara Primožič, Pivka*
2. Fotograf– *Marjeta Marinčič, Pivka*
3. Pisec dnevnika (*kronologija dogajanja, zbornik, prepis na računalnik*) – *Meta Ravšelj, Loška dolina*
4. Novinar (*prispevki za slovenske medije po vrnitvi domov*) – *Irena Kovač, Loška dolina*
5. Zbiranje daril (doma) in delitev– *Mira Benčina, Kočevje*
6. Poslovnež (*išče in beleži kontakte za bodoče sodelovanje*) – *Neža Žnidaršič, Loška dolina*
7. Večerke evalvacije– *Lilijana Kandare, Loška dolina*
8. Predstavitev (promocija) Slovenije – *Živa Ogorelec, Kočevje*
9. Ekonom – *Tanja Dekleva, Vremški Britof*
10. Skrbnik FB, skupen DVD – *Vasilij Škrlič, Begunje*

ZBORNIK, ki smo ga pripravili vsebuje:

- program dela
- kratek opis Škotske
- dnevnik dogajanja po dnevih s slikovnim prikazom
- vtisi udeležencev
- kontaktni podatki z našimi sogovorniki na Škotskem
- zahvalni mail in povratne e-pošte

PROGRAM DELA:

Petek, 23.08.2013	Odhod iz Brnika v dopoldanskih urah na Škotsko in nastanitev v Comrieu
Sobota, 24.08.2013	Vaški dan – sodelovanje na lokalni prireditvi v »Beli cerkvi«, Cultybraggan Camp
Nedelja, 25.08.2013	Edinburgh
Ponedeljek, 26.08.2013	Destilarna Famous Grouse Experience, Scottish crannog Centre
Torek, 27.08.2013	Dalchonzie Strawberry Farm, Wildlife Centre, Monachyle Mhor
Sreda, 28.08.2013	Comrie Croft, Loch of Lowes
Četrtek, 29.08.2013	Crieff Community Trust, Drummond Castle Gardens
Petek, 30.08.2013	Wellsfield Farm, Argaty Red Kites
Sobota, 31.08.2013	Highland Games, Joanin 60. Rojstni dan v »Beli cerkvi«
Nedelja, 01.09.2013	Spoznavanje okolica Comriea
Ponedeljek, 02.09.2013	Loch Lomond&Trossachs National Park, vožnja s čolnom do otoka Inchcailloch
Torek, 03.09.2013	Pillars of Hercules, Falkland Palace
Sreda, 04.09.2013	Ogled »kamnov«, Stirling grad, spomenik William Wallace
Četrtek, 05.09.2013	Odhod domov

KONTAKTI:

Št.	Ime in priimek	Domači naslov	Tel/mobi	e-mail
1.	Marjeta Marinčič	Zagorje 15 6257 Pivka	041 574 738	mmarjeta@gmail.com
2.	Lilijana Kandare	Lož, Pod zidom 22, 1386 Stari trg pri Ložu	040 669 222	lili.kandare@gmail.com
3.	Irena Kovač	Podgora 14, 1386 Stari trg Pri Ložu	031 533 052	irenakv49@gmail.com
4.	Vasilij Škrli	Begunje 131, 1382 Begunje pri Cerknici	031 648 886	vasilij.skrli@siol.net
5.	Neža Žnidaršič	Cankarjeva 42a, 1241 Kamnik	040 554011	neza.znidarsic@gmail.com
6.	Živa Ogorelec	Cesta na Trato 21, 1330 Kočevje	041 601 193	ziva_ogorelec@yahoo.com
7.	Metka Ravšelj	Markovec 38, 1386 Stari trg	031 638 331	mravselj@gmail.com
8.	Tinkara Primožič	Levstikova 10, 6257 Pivka	040 225 679	primozic.tinkara@gmail.com
9.	Tanja Dekleva	Buje 1, 6217 Vremški Britof	051 325 185	zagar@buje.net
10.	Mira Benčina	Konca vas 18, 1332 Stara Cerkev	051 756 225	nusa.benc@gmail.com

Jezikovna in kulturološka priprava za izobraževalni program na Škotskem se je pričela že v mesecu juniju s 4-dnevnim tečajem angleščine (28. in 29. 6. ter 5. in 6.7. v sodelovanju z Athena d.o.o., Postojna).

ŠKOTSKA

Je dežela resja, gradov, rek in jezer, ovac - kamor ti oko seže - in viskija. Hribi so bili obarvani v vseh odtenkih vijolične barve, saj smo Škotsko obiskali ravno v najugodnejšem času (konec avgusta in začetek septembra). Za Škotsko so značilni tudi moški v krilih (ang. kilt) s škotskim vzorcem (tartan), po katerih se ločujejo posamezni klani in dude (ang. pipe), ki so škotski nacionalni instrument.

Škotska z glavnim mestom Edinburg je na severnem delu britanskega otoka. Sestavljajo jo 3 naravne enote: na severu gorovje (ang. Highlands), v sredini nižavje, na jugu hribovje. Zlasti na severu ima dežela mnogo jezer in dolgih morskih zalivov, 17% je pokrita z gozdovi, mnogo je močvirij in z reso poraščenih pobočij, kjer je značilna intenzivna ovčjereja. Industrijska področja se nahajajo na osrednjem nižavju v 50 km širokem pasu med Glasgowom in Edinburgom. Velik pomen ima ribolov, turizem in predvsem pridelava viskija. Največje in najvažnejše mesto je Glasgow.

DNEVNIK:

Ponedeljek, 19.8.2013 ob 18.30

Napotke za pot, bivanje in delo smo dobili na sedežu Vitre v Cerknici. Dogovorili smo se tudi glede simboličnih daril, podpisali pogodbe, pogovor o programu dela in naših obveznosti. Ta večer se je skupina razšla v polnem pričakovanju in radovednosti kaj nas čaka v prihodnjih dneh.

Petek, 23.08.2013 ODHOD: vreme ob odhodu - sončno

- V sončnem dopoldnevu smo se ob 9. uri zbrali na letališču Jožeta Pučnika na Brniku. Za spomin smo naredili skupinsko sliko pred letališko stavbo. Čekiranje in oddaja prtljage ter varnostne formalnosti so potekale hitro.
- Let Ljubljana – London, vzlet letala ob 11. uri. Polet je trajal mirno, nekaj minut manj kot 2 uri. Ko smo pristali na letališču v London Stansted je bila ura 12 (premik ure za eno uro nazaj). Tudi »potikanje« po londonskem letališču do napovedanega nadaljnjega poleta za Glasgow ob 18.05 je minilo v odkrivanju ponudb letaliških restavracij. Odkrili smo zanimiv »prigrizek«, toplo ovseno kašo (ang. porridge), ki je skupaj z medom okusna jed za potešitev prve lakote.
- Letalo za Glasgow je imelo zamudo, odleteli smo šele ob 18.25. Na letališču v Glasgowu sta nas pričakala naša spremljevalca ga. Sheila Roberts in g. Blair Urquhart kot voznik minibusa. Med vožnjo proti Stirlingu smo bili deležni »letečega« ogleda Glasgowa.
- Ob 21. uri smo bili na cilju – mestece Comrie in hostel »Comriebruth« je bil naš dom še naslednjih 12 dni. Spoznali smo glavno gostiteljico našega izobraževanja ga. Libby Urquhart– koordinatorico našega usposabljanja in hkrati direktorico Arch Network (škotska nevladna organizacija za promoviranje učenja in razvoja naravne dediščine ter okoljskega upravljanja med Škotsko in drugimi državami EU). Seveda že zelo lačni, smo pred spanjem na hitro pospravili značilno škotsko hrano – sendviče, se namestili po sobah in končno lahko zaspali.

Sobota, 24.08.2013: vreme – pretežno oblačno (za oblaki samo sledi sonca)

- Prostovoljna ekipa je že takoj zjutraj odšla do bližnje trgovine po kruh, ostali smo skupaj pripravili zajtrk. Pridružila se nam je ga. Libby in podrobneje predstavila program za ta dan z naslovom »vaški dan«.
- VAŠKI DAN: po 11. uri smo v njihovi "Beli cerkvi" pripravili in uredili stojnico za popoldansko predstavitev Notranjsko-kraške regije iz Slovenije. V pokušino smo ponudili domačo marmelado, med in medico, vendar so bili naše ponudbe obiskovalci deležni šele po 14. uri, torej po otvoritvi lokalne prireditve COMRIE AND DISTRICT HORTICULTURAL INDUSTRIAL SOCIETY SHOW. Prebivalci so imeli celo tekmovanje v razstavljanju rož, rezanem cvetju, zelenjavi, fotografiji, pecivu in ročnih delih. Tudi šolarji so razstavili svoje izdelke. Sledila je razglasitev rezultatov za najboljše in najlepše izdelke v omenjenih kategorijah, nato pa še pogostitev s kavo, čajem ter pecivom. Celotno dogajanje je na koncu prešlo v prijetno druženje vseh generacij.
- Ob 16.30 smo se peš odpravili do starih vojaških objektov CULTYBRAGGAN CAMP (med potjo smo nabrali robide za večerjo). Pravzaprav je bilo to območje v časih 2. svetovne vojne vojaška baza. Od leta 2007 je v lasti lokalne skupnosti Comrie Development Trust (dobrodelna organizacija, ki skrbi za trajnostni razvoj Comriea). Nekaj objektov je v uporabi lokalne skupnosti oziroma posameznikov. V delu kampa vaščani lahko vzamejo v najem zelenjavne gredice. Zelenjava in sadje sta na Škotskem zelo dragocena in jo pazljivo gojijo, saj jim zaradi preveč vlage ne uspeva najbolje. Kotiček se imenuje "comrie orchard community"- vrtni center. Bodoči plani skupnosti:
 - zgodovinski muzej v Cultybraggan,
 - športni in rekreacijski objekti,
 - obnovljivi viri energije,
 - pešpoti in kolesarske poti na lokalnem območju.Po končanem ogledu smo se z minibusom odpravili nazaj v hostel. Pozno popoldne nas je obiskalo celo sonce, ki je v Sloveniji zaradi enourne časovne razlike že skoraj zašlo.
- Ob 20 h smo sedli k večerji. Pripravila nam jo je ga. Joana. Slastno in okusno - golaž s krompirjem in zelenjavo, za sladico pa vanilijeva krema, prelita čez zmes moke, jajc, sladkorja, mleka, cimeta in masla. Dodano je bilo še sadje - robide, ki smo jih nabrali med potjo do Cultybraggan camp-a. Po večerji je Tinkara pripravila razpored dežurstev za pospravljanje kuhinje in kuhanje (beri pripravo zajtrka).

NEDELJA, 25.8.2013: vreme pretežno sončno

- Po zajtrku in jutranjih obveznostih smo se ob 10.30 odpeljali proti Drummond Castle Gardens, kjer pa so žal spremenili urnik možnih ogledov in smo se tako znašli pred zaprtimi vhodnimi vrati.
- Po posvetu smo se odločili za kratek ogled Edinburgha. Odpeljali smo se do železniške postaje Dunblane. Ob 12.00 smo imeli vlak za Edinburgh. Po prihodu nas je najprej večina poizkusila tipično angleško kosilo »fishandchips«. In nato mesto Edinburgh - glavno mesto Škotske, vendar ne največje, saj ga Glasgow krepko prekaša. Ujeli smo zadnji dan več dnevnega uličnega glasbenega festivala, zato je ulice zapolnjevala nepregledna množica ljudi. Uspelo nam je priti do grajskega kompleksa v zgornjem delu mestu, ki je bil stoletja simbol oblasti, danes pa je grad predvsem vojaški muzej. Nenavadno je videti grad sredi mesta. Po ogledu gradu smo se pomešali nazaj med številne turiste in nastopajoče umetnike. Razpoložljiv čas za ogled uličnega dogajanja in raznih trgovinic, tudi »Hiše viskija« ter ob klepetu ob kavi oz. čaju, je hitro minil. Vrnitev na železniško postajo in odhod vlaka ob 17.00 uri proti Dunblanu. Na postaji nas je pričakal g. Blair in nas z minibusom odpeljal nazaj v Comrie.
- Preizkušena kuharica g. Joana nam je nekaj minut po 19. uri postregla z bučkino juho, poleg pa francoski kruh namazan z maslom, ki ga Škoti v kuhi zelo pogosto uporabljajo. Sledila je še glavna jed – kuhan krompir ter mleto meso v omaki z zelenjavo, za sladico pa smo dobili biskvit s sadjem in pudingovo kremo – »Bird's Instant Custard«. Naslednji dan smo jo kupile tudi za domov (ženske pač...).
- Evalvacija. Sklenili smo, da je jutri nov dan in odšli spat.

PONEDELJEK, 26.08.2013: vreme oblačno

Ob 7.30 zajtrk, ob 9.3 odhod z minibusom do destilarne »The Famous Grouse Visitors Centre – Glenturret Distillery«. FamousGrouse je blagovna znamka mešanega (ang. blended) škotskega viskija. Destilarna obratuje že od leta 1775, za obiskovalce pa je odprta od leta 1980. Nahaja se v bližini mesta Crieff. Velja za eno najstarejših destilarn na Škotskem, v kateri je še možno videti tradicionalen način pridelave viskija. Ogledali smo si pridelavo v tej deželi zelo popularne alkoholne pijače (v prostorih proizvodnje ni dovoljeno fotografiranje). Postopek nam je ob vodenem ogledu podrobno razložila vodička ga. Sarah. Osnovna surovina je ječmen, nato pa kvas in voda. Najprej ječmen zmeljejo, namakajo 8 ur na temperaturi 64 stopinj C, zmes vre 2 dni. Prva destilirana tekočina vsebuje 25% alkohola, druga destilacija 70% alkohola. Odpadna zmes se uporabi dalje za gnojenje v kmetijstvu. Dobljeno tekočino, ki je sedaj čisti alkohol, shranijo v lesenih hrastovih sodih, ki dajo viskiju barvo in aromo. Sodi počivajo od 3 do 10 let. Tudi preizkusili smo nekaj vrst (vse kar nam pripada). Čeprav nismo poznavalci alkoholnih pijač, smo si bili enotni, da se okusi med seboj razlikujejo (The Famous Grouse, The Naked Grouse, The Black Grouse).

Po ogledu je sledila predstavitev njihovega delovanja in izvajanja marketinga na trgu (predstavitvi se je pridružila ga. Mandy). Glede na veliko konkurenco med destilarnami se trudijo gostu ponuditi nekaj več, nekaj drugačnega, da goste privabijo. Organizirajo vodene ogledne svoje proizvodnje, privoščite si lahko pogostitev v njihovi restavraciji ali nakup v njihovi trgovini viskija po ugodni ceni, zabavo za otroke v video sobi. Svojo dejavnost tudi stimulirajo preko akcije »ambassador sheme« - nagrajujejo ponudnike v turizmu, ki jim pripeljejo turiste preko posebnih popustov. Donirajo, sponzorirajo lokalne prireditve, organizirajo promocijske akcije po hotelih, obiskujejo lokalne trgovine, organizirajo posebne dogodke in praznovanja – npr. rojstni dan destilarne, hkrati v istem terminu pa je tudi sezona lova na »ruševca« (ang. Grouse). Oblikujejo novo internetno stran, veliko oglašujejo in razvijajo nove marketinške načine.

60% njihovih obiskovalcev je Angležev, 30% Škotov, ostalo so lokalni gostje. Obišče jih cca 100.000 obiskovalcev na leto. Imajo 20 zaposlenih za obvladovanje vseh dejavnosti. Promet jim v obdobju recesije ni upadel, ne čutijo krize. Največjo prodajo viskija beležijo v božičnem času.

V njihovi restavraciji smo imeli tudi kosilo – samopostrežna izbira. Na izbiro je bil tudi »haggis«, jed iz ovčje drobovine, narejena na principu naših »krvavic«, le da ne vsebuje krvi. Izbirali pa smo lahko tudi med različnimi vrstami juh in sendvičev.

Po kosilu je sledila vožnja z minibusom do jezera Tay. Med potjo smo občudovali pisano škotsko podeželje, se zaustavili za nekaj minut pri starem mostičku, ki sicer danes ni več v uporabi, vendar simbolizira izraženo prevlado kraljev nad prebivalci daleč nazaj v zgodovini. Le-ti so morali prečkati mostove, s čimer bi vladarji imeli pregled gibanja ljudi. Vendar so se prebivalci temu izogibali in raje prebrodili potoke daleč stran od postavljenih mostov. Še ena zgodovinska drobtinica – v začetku 19. stoletja je kraljica Viktorija dala izsekati veliko gozdov, ker je ugotovila, da je gojenje ovac boljša naložba za pridobivanje prihodka. Menila je, da je bolje imeti naseljene ovce kot ljudi.

- Prispeli smo do jezera Tay in »The Scottish Crannog centra«, kjer so pred davnimi časi bivali mostiščarji. Sprejela nas je vodja centra ga. Barrie, ki je po rodu Američanka. Najprej nam je predstavila delovanje centra, ki ga vodita skupaj z možem. Prihodek centra prinašajo vodeni ogledi, vstopnine, razstave, dobrodelni prispevki, nakupi v trgovinici in kavarnici. Organizirata tudi razne delavnice (npr. barvanje volne, izdelava piva).

Na leto jih obiše 20.000 – 25.000 obiskovalcev. Glavna sezona obiskovalcev traja od maja do oktobra. Z vidika posla to ni najbolj top lokacija, vendar pa naselbina velja za živ arheološki eksperiment. Sledila je predstavitev mostiščarske kolibe. Temu bi lahko rekli tudi sprehod čez vodo v železno dobo. Graditi so jo pričeli leta 1994, njena gradnja pa je trajala 3 leta. Usmerjajo se v razvoj turizma – kako pripeljati ljudi v ta kraj – ter v izobraževanje. Ves čas se trudijo biti inovativni. Cilj je sodelovati z naravo.

Naslednji projekt, ki ga planirajo: talilnica kovin in organiziranje raznih dogodkov. Po besedah ga. Barrie je to tudi njen stil življenja, s tem živi. Zanimiva je bila tudi demonstracija »vrtanja« luknje v kamen na starodaven način in netenje ognja ter prikaz starih obrti (npr. sukanje volne).

Večerja v Comrie Hotelu. Evalvacija, kratek sprehod in spanje.

TOREK, 27.08.2013: vreme dopoldne oblačno, popoldne pretežno sončno

Prvo jutranje resno opravilo – zajtrk.

- Ob 9. uri odhod zopet v CULTYBRAGGAN CAMP in ogled ene izmed stavb, ki je zgodovinsko zaščiten ter zaporniške celice, v kateri je »bival« Rudolf Hess (uradni namestnik nacističnega diktatorja Adolfa Hitlerja). Med 2. svetovno vojno je bil tu kot vojni ujetnik. Celica in kovinska postelja sta na ogled še danes, vse ostalo pa so zaenkrat le skromne sledi preteklosti.
- Ogled smo zaključili in imeli še ravno dovolj časa za obisk na bližnjem »Auchingarich Wildlife Center«. To je farma s številnimi domačimi in divjimi živalmi, z izvrstno ponudbo v restavraciji in trgovini. Imajo tudi otroško igrišče. Farma je priljubljena izletniška točka za družine, zlasti v času nedeljskega kosila. Naša skupina si je privoščila klepet ob kavi oz. čaju z mlekom na terasi restavracije.
- Ob 11. uri torej nas je na »DALCHONZIE Strawberry Farm« sprejel lastnik kmetije g. David Burberry (dejavnosti: trgovina, catering, pridelava marmelade, solatnih prelivov (ang. dressing) in omak k mesnim jedem (ang. chutney). Vse pripravljeno iz lokalnih pridelkov. V svojem prodajnem programu imajo tudi ponudbo nekaterih ostalih lokalnih pridelovalcev sadja in zelenjave. Izdelke prodajajo na območju regije Perthshire.

Iz osnovne dejavnosti kmetije – predelava krzna - se je dejavnost kmetije preusmerila v gojenje jagod na poseben način (pridelali so 25 – 30 ton jagod letno). Ponudbo je razširil tudi v trženje destinacije za obiskovalce in predelavo hrane. Išče inovativne načine kako se prilagoditi tržišču. Svoje izdelke dostavlja hotelom in lokalnim trgovcem. Poleg njega sta v tej dejavnosti zaposlena še 2 sodelavca, v dejavnosti cateringa pa ima 12 zaposlenih ter nekaj sezonskih delavcev. Za večerjo (skuhala nam jo je ga. Libby) nam je podaril »Bengal Chutney« (bengalsko omako k mesu) in »Dressing – lemonand honey« (preliv za solato).

- Sledilo je srečanje z g. Tom Lewisom na MHOR Farmi oz. njegovem posestvu. Zelo zanimiv in zgovoren možakar, ki ves čas razmišlja inovativno. Na to območje je njegova družina prišla pred tridesetimi leti. Pred leti so starši pričeli posel, ki ga sedaj Tom vodi skupaj z ženo, bratom in sestro. Ima 2000 ha zemlje. Podrobno nam je razkazal svoje posestvo in dejavnosti:

- prenočišča, lepo in preprosto urejene sobe (14 spalnic). Glede na velikost sob ima v ponudbi 3 cenovne nivoje.
- še delujoča kmetija, na kateri organizira tudi razne dogodke
- MHOR restavracija
- vagon (oddaja v najem za letovanje v naravi brez elektrike in vode)
- organiziranje porok v naravi
- ponudba hrane v mobilni prikolici "chipy"

Je član turistične organizacije. Svojo ponudbo oglašuje tudi na internetu. 70% turistov je Škotov, 30% pa je ostalih gostov. Ima cca 80 zaposlenih (tudi sezonski delavci). Kosilo v MHOR restavraciji – juha in ogromni sendviči.

Sledila je vožnja do mesteca Callander, kratek ogled in priložnost za hiter nakup spominkov.

Pot v Comrie je potekala umirjeno in seveda po levem voznem pasu (!).

Ob 19.30 večerja v hostlu: v pečici pečen krompir skupaj z rdečo peso (pečeno seveda, kar sem poizkusila prvič, vendar ne zadnjič), solata z dressingom in klobasice. Sladica je bila pečena razpolovljena breskev s piškotom in sladoledom. Zelo okusno, pohvala kuharici ga. Libby.

Po večerji smo imeli še evalvacijo in pogovor o bližajoči se sobotni prireditvi. To je slavlje 60. rojstnega dne ga. Joane, kjer bomo verjetno prispevali slovensko potico.

SREDA, 28.8.2013: vreme pretežno oblačno

Zajtrk in odhod ob 9 h, vendar tokrat ne s kombijem. Peš smo se odpravili skozi gozd v okolici Comriea. Med potjo smo občudovali mogočne kostanje, brzice, plezali čez ograjo in pravočasno prispeli do posestva podjetja Comrie Croft Hostel and Campsite (nagrajena turistična destinacija), ki vključuje možnost bivanja v hostlu - šole v naravi, ..., klasično kampiranje, bivanje v laponskih šotorih, proga za gorsko kolesarjenje, organizacija porok na prostem in podobno. Voden ogled po posestvu in razgovor z g. Andrewom Donaldsonom. Imajo cca 25.000 obiskovalcev letno (25% tujci, ostalo Škoti). Financiranje (razen za progo gorskega kolesarstva) je na njegovih ramah. Ker odplačuje kredit banki, finančno še ni na zeleni veji. Želi biti čimbolj finančno neodvisen.

Vizija:

- razširiti sodelovanje s čebelarjem
- uvedba lokalnega avtobusa, ki bo vozil po turističnih točkah in tudi na ta način povezal ponudnike
- EKO turizem, avto pustiš izvem območja in se voziš z avtobusom

Glede upoštevanja zakonodaje – »najprej nekaj naredi in potem rešuješ morebitne zaplete z inšpektorji«. Sodeluje z lokalnimi ponudniki npr. mizar, čajni vrt. Svojo ponudbo oglašuje na internetu, širi se dobra beseda. Sodeluje tudi s prostovoljci. Za kosilo smo se dogovorili le za juho in - verjeli ali ne -bila je gobova (česar nismo pričakovali) ter seveda kruh in maslo.

Sledila je vožnja skozi Crieff v smeri Perth, do jezera Loch of the Lowes, kjer nas je ob 14.30 sprejel g. Robert Potter iz organizacije Scottish Wildlife Trust. Iz njegovega predavanja:

- glavna atrakcija centra je ribji orel (ang. Osprey)
- so prostovoljna organizacija na državnem nivoju, ki se financira iz loterije, nafte in energetskih podjetij
- uspeli, ker je možno na internetu v živo opazovati posnetek orlovega gnezda – »ribji orel« in odprt blog, raziskujejo in sledijo tudi selitvam
- sodelujejo s šolami - funkcionirajo kot izobraževalni center, organizirajo delavnice
- pomaga jim cca 70-80 domačinov
- Osprey-a je možno videti na tem jezeru od leta 1969
- ob jezeru imajo postavljeno opazovalnico, kjer v miru in tišini opazuješ ptice v naravi. Skozi steklo smo videli tudi rdečo veverico "red squirrel", ki je zaščiten, pa tudi race ter drugo perjad.

Večerja ob 18h v Comrie hotel: predjed: gobe v omaki in kruhki. Glavna jed: pita (golaž iz govejega mesa, pokrito z listnatim testom ter za prilogo krompir in zelenjava). Evalvacijo smo naredili kar v hotelu, sledil je še sprehod za sprostitev in zasluženo spanje.

ČETRTEK, 29.8.2013: vreme pretežno oblačno

Zajtrk (Tinkari smo zapeli za rojstni dan)

- Odhod ob 9h z minibusom do mesta Crieff. Ob 10.15 nas v Murray park hotelu sprejmeta Alisa Campbell in Dawn Griesbach, predstavnici Crieff Community Trust-a (pospeševanje razvoja mesta Crieff). Za mesto in njihovo počutje se zelo trudijo. Imajo sicer strokovnega delavca, vendar vse delo opravijo s pomočjo prostovoljcev. Izdelali so Crieff Community action plan 2013 - 2018. Zbirajo donacije, kandidirajo na razpisih. K sodelovanju bi radi pritegnili tudi mlade, vendar so njihove želje vprašljive. Pri razvoju in skrbi za kraj sodelujejo tudi z managerji, ki predvsem lobirajo za finančna sredstva. Izdajajo tudi lokalni časopis. Ob vodenem ogledu po mestu sta nas seznanili tudi s planom za preureditev opuščene, zgodovinsko zaščitene cerkve v hotel oz. center za sproščanje. Sprašujejo se, kako obnoviti v funkcijo Drummond hotel v samem centru kraja, ki je trenutno v slabem stanju. Rešiti želijo pa tudi problem prehrupnega prometa. Njihovo geslo – »mi lahko delamo spremembe, nihče jih ne bo namesto nas«.

Po skupnem kosilu v lokalu Red Squirrel Cafe smo se ustavili za nekaj minut v Garden and Durwarol Confectionery- znameniti trgovinici z domačimi slaščicami ter v bližnji lokalni trgovinici nakupili še sestavine za potico, ki jo bomo spekli za Joanin rojstni dan.

- Ob 15. uri je sledila vožnja do Drummond Castle Gardens (lastnica gradu je Lady Jane, bivše dekle pevca Micka Jaggerja). Prvi zametki grajskega parka segajo v 17.stoletje, sedanjo podobo so vrtovi dobili v 19.stoletju. Sprehod skozi vrtove, po katerih so se sprehajali tudi pavi, je bil vreden doživetja. Vse barvito, urejeno, pot obiskovalca vodi tudi do zelenjavnih vrtičkov in nazaj med rože in klopi, kjer smo si lahko za nekaj trenutkov oddahnili in občudovali oblikovani vrt in barve rastlinja, med katerimi je prevladovala zelena (kot pozno pomladanske barve pri nas).

In še zanimivost, ki smo jo izvedeli od prodajalca vstopnic. Ta kraj ima največ vetra v Evropi in namerijo za 2 stopinji nižjo temperaturo kot v Comrieu.

Ob 18h večerja v restavraciji Comriea hotela, večerna evalvacija in spanje.

PETEK, 30.8.2013: vreme oblačno in vetrovno, okrog poldneva in naprej tudi »missed«.

Zajtrk.

- Ob 9h odhod na Wellsfield Farm. Sprejel nas je simpatični lastnik, ki je bil zanimivo oblečen - hlače in telovnik v vzorcu škotskega kara. Razkazal nam je svojo še delujočo kmetijo (120 ha zemlje), ki jo je kupil. Ukvarja se z vsem mogočim: restavracija, prenočišča, otroško igrišče, polja (žito za viski), jahanje, kovačija, fitnes, savna, strelišče glinastih golobov, čebelarstvo, reja piščancev,...naredil je celo umetno jezero, na katerem je možen ribolov, seveda ob nakupu ribiške karte. Tudi oznake naravoslovne poti. Vse razvija samo z lastnimi sredstvi.

Zgodnje kosilo ob 12h v njegovi restavraciji - paradižnikova juha in sendvič.

Od njega smo se poslovili s pokušino njihove domače alkoholne pijače "za zdravje"-črni trn namočen v gin z dodanim sladkorjem in mandljevo esenco. Podaril nam je tudi kozarček njegovega medu »Wellsfield farm honey«, ki smo ga naslednje jutro pojedli za zajtrk. Končno smo doživeli tudi škotski dež oz.»missed« kot ga imenujejo domačini (meglica).

- Ob 14.15 Agraty Red Kites, srečanje z g. Mikom

Opazovalni center za ptiče (opazujejo zlasti kanje) s 5000 obiskovalci letno na še delujoči kmetiji, ki je privatna last. Poleg kmetovanja in ptičje opazovalnice se ukvarjajo tudi z vodenimi ogledi obiskovalcev. Veliko delajo s šolami, katerim vstopnine ne računajo, je pa preskrbljen prevoz do njih s strani Wildlife Trust Organisation. Osnova dejavnosti je opazovanje ptic-kanje. Organizacija DSPB je izvedla projekt naselitve teh ptičev na tem ozemlju (pripeljali 105 kanj, sedaj jih je 150). V ta namen so tudi pogozdovali, da ptice lahko prezimujejo na drevesih. Gibanju ptic sledijo iz opazovalnic. Velik problem so strupi. Na kmetiji so 4 zaposleni (lastnik, 2 naravoslovca in 1, ki se ukvarja s kmetijstvom).

Med vožnjo nazaj v Comrie smo dremali, saj nas je toplota v avtu uspavala.

- Večerja v restavraciji Comriea hotela, potem evalvacija in odločitev, da se takoj lotimo peke potice za sobotno prireditev. Potica je bila pečena ob 1h zjutraj.

SOBOTA, 31.8.2013: Vreme lepo, vmes deževni vložki.

Zajtrk.

- Za pot smo se pripravili lepo počasi - odhod na prireditev Birnam Highland Games - in nekoliko pozneje kot običajno. Dogajanje je bilo v kraju Lochty. Družabno srečanje tekmovalnega značaja na travniku se je odvijalo v naslednjih disciplinah: teku, kolesarjenju, metanju krogle in kladiva, različnih škotskih igrach, plesu,... Videli smo tudi mimohod benda z dudami in podobno. Za kosilo je bila ponudba s stojnic. Malo nas je zmočil tudi dež. Toda še preden nam je uspelo izvleči dežnike iz nahrbtnikov, je pršenje že ponehalo. Tako pač na Škotskem je.
- Ob 14h smo se vrnili v hostel. Pred večerjo smo se odločili za sproščujoč sprehod po mestecu in njegovi okolici. Nekateri smo »osvojili« sprehajalno pot do spomenika v čast Henriju Dundas.
- Potem nam je ga. Libby postregla z zeeeeelo okusno večerjo: losos, pečen v pečici, za prilogo pa krompir in stročji fižol. Je že vedela, da smo lačni. Za praznovanje 60. rojstnega dne ga. Joane smo narezali potico, pripravili balone in odšli v »Belo cerkev«. Z zanimanjem smo spremljali dogajanje v dvorani, voščili slavljenki in tudi zaplesali prave škotske plese. Tudi zmotili smo se in se ob tem nasmejali. Po polnoči je sledilo spanje.

NEDELJA, 1.9.2013: vreme oblačno in zelo vetrovno

Glede na naše ponočevanje je sledil poznejši zajtrk v sproščenem vzdušju, saj smo vedeli, da nas danes čaka prost dan. Večino od nas se je odločila za raziskovanje okolice. Spomnili smo se na Tinkaro – prejšnji večer jo je raziskovalni duh popeljal z vlakom do Invernessa na severu Škotske in obisk jezera Loch Ness, kjer naj bi prebivala slavna pošast Nessie.

Za kosilo smo si sami pripravili sendviče in se odpravili na potepanje. Za večerjo sta nam Lilijana in Irena skuhali haše omako, špagete in solato. Po večerji zaslužno pivo v hotelu Comrie. Verjeli ali ne, bili smo še ob prvem kozarčku, ko se nam je pa že pridružila tudi Tinkara, ki se je srečno vrnila s poti na sever.

PONEDELJEK, 2.9.2013: vreme oblačno, sivo, pršenje dežja

Zajtrk in priprava sendvičev za piknik.

- Odhod 7.45, smer jezero Loch Lomond and The Trossachs National Park, kjer nas je sprejela ga. Karen Donnelly, odgovorna za marketing.

Iz njene predstavitve:

- Love Loch Lomond je organizacija, ki deluje na območju Loch Lomond in tudi širše, v smislu sodelovanja lokalnih ponudnikov na področju turizma. Projekt je star 2 leti.
- v svoji ponudbi imajo veliko možnosti za aktivno preživljanje počitnic - hoja, kolesarjenje, ribolov, vodni športi,...
- ponudbo oglašujejo preko facebooka, twitterja, blogov,... pripravljenih imajo tudi 7 promocijskih filmov
- sodelujejo z lokalnimi ponudniki, organizirajo delavnice za svoje člane, kako skrbeti za goste in kako se še izboljšati v ponudbi.
- lobirajo v lokalnih in državnih organizacijah za razvoj turizma in infrastrukture
- s svojim delovanjem želijo vplivati na mlade, da se nebi izseljevali in na turiste, da bi se še vračali

V nadaljevanju predstavitve nam je g. James Fraser – svetovalec na področju turizma in razvoja (tudi predsednik uprave organizacije Friends of Loch Lomond and the Trossachs) podal še nekaj informacij:

- organizacija se financira z denarjem loterije, donacij, tudi privatnega sektorja, s projekti
- ideja za nacionalni park izvira iz S Amerike
- njihova glavna naloga je skrb za zaščito parka oz. tega področja. Trudijo se propagirati in hkrati zaščititi območje. Pomagajo jim prostovoljci iz okolice, občasno pa za posamezne projekte kade tudi zaposlujejo
- trenutno iz privatnega sektorja prihaja 1 mio funtov za investicije v turizem
- turisti so v glavnem sezonski in iščejo poti, kako zapolniti tudi mrtvo sezono
- tudi on je poudaril problem izseljevanja mladih, saj je Glasgow oddaljen le cca 40 min vožnje.
- svojo ponudbo prikažejo skozi zgodbe ljudi, ki tu živijo. Posneli so tudi film, ki služi za promocijo okolja in njihovih dejavnosti.

Od prijaznih sogovornikov smo se poslovili z zahvalo in simboličnim darilcem.

- Napotili smo se do kraja Luss, ki je bil izhodna točka za izlet z barčico po jezeru Lomond. Sprejel nas je turistični vodič John in nam najprej predstavil zgodovino kraja:

- ime »COLQUHOUN«, ki ga večkrat srečamo v Luss-u, je povezan s premožno družino, ki ima v lasti velik delež okoliške zemlje in tudi zasluge za prepoznavo kraja.
- Škotska se je kot država umaknila iz turizma, ko je privatizirala turistične info centre
- omenil je namerno pogozdovanje hrasta za izdelavo smodnika.

Z ladjico smo obiskali otok INCHCAILLOCH. Sprehajalne poti so lepo urejene, neoskrunjena narava, celo borovnice smo nabrali. Nazorno nam je predstavil nekatere značilnosti otoka – npr. ostanke peči za praženje ovsa za viski. Posebej nas je opozoril na škotsko drevo bor in brezo. Zaslediti je značilne ostanke mostiščarjev v bližini otoka, viden prelom tektonske plošče - značilna kamnina je konglomerat. Na otoku so prvotno sejali žito in obdelovali polja, kasneje je bila tu tudi destilarna.

Sendviče smo v naravi pojedli dobesedno stoje, saj se nam je mudilo nazaj na barčico. Zadnja vožnja je bila ob 15.45.

Vožnja nazaj in večerja ob 18. uri v restavraciji Comriea hotela, evalvacija ter spanje.

TOREK, 3.9.2013: vreme pretežno sončno

Zajtrk.

- 8.45 odhod v smeri Perth. Ob 10h nas je na PILLARS OF HERCULES farmi najprej pozdravil g. Mike Strachan, ki se ukvarja z razvojem gozdarstva in povezovanjem ponudnikov turizma v okolici. Nato nas je vodil g. Bruce, ki ima danes 12 rastlinjakov in skupaj 15 ha zemlje, na kateri v glavnem prideluje zelenjavo (organsko pridelano), ki jo prodaja v svoji trgovini na posestvu in tudi dostavlja odjemnikom. Ima tudi restavracijo, kamp, sadovnjak, kokošjerejo, cafe, prenočišča, organizira razne dogodke,...Delovanje svojega podjetja in odgovore na njegova vprašanja nam je razlagal ob kavi in čaju.

Delovni dan se jim začne ob 7h zjutraj, ko pričnejo s pakiranjem zelenjave za stranke. Kasneje se loti vodenja poslov. Direktno s kmetovanjem se manj ukvarja. Zaposli tudi delavce, večinoma sezonsko (študenti, mladi, ki potujejo), tudi s prostovoljci sodelujejo. Na celotnem posestvu ima 100.000 obiskovalcev letno (nekateri pridejo po zelenjavo ali le preživljajo čas v naravi).

Po predstavitvi je sledil ogled rastlinjaka, kjer goji različne vrste solat, por, kumare, fižol, rdečo peso, nadzemno kolerabo, ohrovt. Vso odpadno zelenjavo kompostira, rotira njive, uporablja organska gnojila. Tudi čistilna naprava za odplake je primerno urejena, uporablja tudi organska čistila. Pogovarjali smo se tudi s študentom iz Slovaške, ki si pri njemu služi »kruh«. Ravno je obiral stročji fižol.

Ob 12h se nam zopet pridruži g.Mike. Vodil nas je do posestva FALKLAND FARM, kjer smo najprej pojedli kosilo-sendviči in sadje. Postregli sta nam ga. Tess Darwin in njena sodelavka ga. Kelly Hodgson. Falkland Centre For Stewardship je prostovoljna organizacija, ki se ukvarja s tem, kako privabiti ljudi na deželo in jih naučiti živeti z naravo, mlade ljudi naučiti dela v gozdu (primanjkuje jim gozdarjev in znanja o negi gozdov). Vodijo projekte, preko katerih skrbijo za mlade, ki končajo ali ne končajo šolanja in nimajo delovnih izkušenj. Na farmi pridobivajo prakso, npr. kuharice, učijo se, kako postati samostojen. Preko teh projektov imajo tudi cilj, kako vse, kar kraj potrebuje, pridobiti v tem kraju. Veliko sodelujejo z lokalnim prebivalstvom in prostovoljci. Ukvarjajo se tudi s skrbjo za gozd (17% površine Škotske je gozdnate). Organizirajo tudi razne delavnice, npr. peka kruha, na katerih se jim pridružijo posamezniki in celo družine. Delajo na tem, da bi pridobili oz. zaposlili osebo, ki bi delala na marketingu in poslovnem načrtu. Denar dobijo od loterije. Oglašujejo se preko interneta, organizirajo manjše lokalne dogodke. Od daleč smo videli tudi kraljičino palačo. V bodoče želi lokalna skupnost prevzeti lastništvo nad posestvom. Obiskali smo tudi mizarja (g. Dave), ki spremeni vsak košček lesa v ličen izdelek. Demonstriral nam je celo izdelavo majhnega predalčnika.

Vrnemo se v s soncem obsijan Comrie in ob 20. uri večerjamo v restavraciji Comrie hotela. Nato evalvacija in spanje.

SREDA, 4.9.2013: vreme sprva oblačno, nato pretežno sončno

Zajtrk.

Odhod ob 9. uri, vendar je zaradi zdravstvenih težav odpadlo srečanje v Stirlingu s predstavnico Scottish Tour Guide Association. Vmesni čas smo zapolnili z odhodom do škotskih znamenitih kamnov »blairinroor« na podeželju oziroma na poti proti Stirlingu. Njihov pomen pravzaprav ni popolnoma raziskan. Postavljeni so na širšem ozemlju v obliki kroga in teorija predvideva, da so označevali meje tega ozemlja. Pot smo nadaljevali proti Stirlingu, pravzaprav proti njihovemu znamenitemu gradu. Kosilo na farmi Blairmains. Kasneje smo se peš povzpeli tudi do spomenika v čast junaku Williamu Wallace-u, od koder je tudi lep razgled po mestu Stirling. Sledil je ogled mesta in večerja v italijanski restavraciji. Ga. Libby nam je podelila certifikate. Od vseh treh spremljevalcev smo se prisrčno poslovili in se jim zahvalili za skrb, vodenje, potrpežljivost in druženje.

Ob 21.30 vrnitev v Comrie, čakalo nas je še pakiranje kovčkov in spanje.

ČETRTEK, 5.9.2013

Vstajanje ob 3h zjutraj, odhod na letališče, čekiranje in ravno pravi čas smo prišli na vkrcanje na letalo. Potem pa vse v obratni smeri kot 14 dni prej. Čez slabo uro smo pristali na letališču v Londonu, polet za Ljubljano pa je bil ob 12.55. Polet brez problemov, premik ene ure naprej, pristanek na letališču Jožeta Pučnika na Brniku nekaj minut pred 16. uro popoldne. Prevzem prtljage, slovo in vožnja proti domu v lepem sončnem popoldnevu (28 stopinj C).

VTISI UDELEŽENCEV:

Vasilij Škrli je napisal:

Škotska je po eni strani skromna, po drugi pa zelo bogata in zanimiva dežela. Name je naredila zelo velik vtis odprtost novih prijateljev, ki so bili vedno pripravljeni pomagati in sodelovati. Kljub kulturni razliki ter dejstvu, da smo jim bili tujci, so nas bili pripravljeni povabiti na praznovanje okrogle obletnice gospe Joan in nas sprejeli kot svoje. Impresionirala me je tudi skromnost Škotov, ki živijo v preprostih in funkcionalno urejenih stanovanjih ter inovativno pristopajo k reševanju nastalih situacij. Besede "problem" v njihovem besednjaku skorajda ni. Zdi se odprti za konstruktivno kritiko, dobre ideje ter brez zadržkov podajajo svoje inovativne rešitve in različne pristope k reševanju nastalih situacij.

Živa Ogorelec je napisala:

Lepota po Škotsko ali kako sem doživljala deželo kosmatih krav in viskija

Leonardo da Vinci programu sem se pridružila kmalu po moji diplomi iz etnologije in kulturne antropologije. Ker prihajam iz Kočevja, kjer zaposlitvene možnosti za mlade (ali katerokoli drugo osebo) niso ravno najbolj rožnate, sem razmišljala o tem, da bi si službo ustvarila kar sama. Kočevska je polna naravne, kot tudi kulturne dediščine, ki še ni dovolj raziskana in razkrita širši javnosti. To se mi je zdela (in se mi še zdi) odlična priložnost za turizem v domačem kraju. Torej je ta izobraževalna ekskurzija prišla še kako prav. Tukaj je nekaj utrinkov kaj me je navdušilo in česa sem se naučila.

Ena od Škotskih sogovornic je dejala, da v Veliki Britaniji kulturna dediščina proizvede več profita, kot avtomobilska industrija. To se mi je zdelo fascinantno kot tudi razumljivo. Škoti dediščine ne uporabljajo samo takrat, ko izvajajo turistične dogodke, temveč tudi živijo s tradicijo ter jo ponosno uporabljajo v vsakdanjem življenju (nošnja kiltov, highlandgames, škotski plesi, itd.). Zato je Škotska že sama po sebi uspešna znamka. Dediščina je veliko bolj zanimiva ko je živa.

Navdušena sem bila nad njihovim poudarjanjem lokalnega. Veliko podjetji, organizacij, katerih dobre prakse smo videli, želijo čim bolj sodelovati z lokalnimi ljudmi, jih izobraževati, vlagati v njih. Prav tako poskušajo vse izdelke kupiti lokalno ter spodbujati lokalno industrijo. Jasno jim je, da z lokalno podporo in sodelovanjem lahko dosežejo več. *Think locally* – bi rekli.

Že drugi dan, ko smo se sprehajali po majhni vasici Comrie, kjer smo bili tudi nastanjeni, sem občudovala pročelja in vrtove hiš, ki so kar buhtela od cvetja in zelenja. Sive in bele hiše, ob katerih je ležala sveže pokošena trata ali cvetela skrbno negovana posoda s cvetjem. Kombinacija mrtvega sivega kamna z živim barvastim cvetjem, je vdihnila v to majhno vasico življenje, čeprav je bil kraj precej tih in ni bilo videti veliko ljudi na ulicah. Prav cvetje je bilo tisto, ki je puščalo drugačno sporočilo. Ljudem v tej vasi ni vseeno.

Vedno sem se navduševala nad starimi posodami, pohištvom in odrabljenimi stvarmi. Vendar sem bila mnenja, da jih je težko kombinirati z modernimi predmeti. Škotska je popolnoma spremenila moje predstave o tem. Navdušena sem bila kako pametno so kombinirali staro in novo, pa naj bodo to stara kolesa, ki so jih uporabili za smerokaz, stare lesene deske iz katerih so naredili popolnoma novo pohištvo, star porcelan in skodelice, v katerih so nam postregli hrano in pijačo, stara od črvov luknjasta miza, za katero smo sedeli, otroški škorenjček, v katerega so posadili rože ter še mnogo drugih prav izvirnih primerov. Tu ne gre samo za estetiko, temveč tudi za ohranjanje tradicije, kot tudi za ekonomično in ekološko razmišljanje. Pravilo *Reduce, Reuse and Recycle* še kako velja.

Ob vseh teh dobrih praksah pa moraš imeti v ozadju ljudi, ki so vztrajni, samoiniciativni, inovativni, potrpežljivi, odprti, ... da lahko kaj takega sploh izpelješ. Naši sogovorniki so priznali, da so za svoje ideje žrtvovali veliko spanca, časa ter živcev. To niso bile samo njihove službe, s katerimi se po tretji uri popoldan niso ukvarjali več, temveč so bili to njihovi "otroci". Potrebovali so njihovo stalno pozornost. Kot je rekla sogovornica, to ni navadna služba, temveč *lifestylejob*.

Tanja Dekleva je napisala:

V okviru evropskega projekta Leonardo da Vinci, sta Center za uravnoteženi razvoj Vitra iz Cerknice ter Libby Urguhart ARCH Network iz Škotske organizirala poletno ekskurzijo na Škotsko na temo »Naravna in kulturna dediščina za nova delovna mesta in raziskovanje primerov dobrih praks na škotskih kmetijah«.

Že pogled iz letala nam je pokazal, da večji del te dežele pokriva trajno travinje, ki je namenjeno za kmetijske namene (pašo drobnice, goveda,...). Poleg primarne kmetijske dejavnosti se na manjših kmetijah odpirajo tudi dopolnilne dejavnosti, katere smo si kot primere dobrih praks tudi ogledali.

Obiskali smo kmetije, ki so jih prevzeli v najem ali odkupili novi upravljavci in na teh kmetijah vpeljali dopolnilne dejavnosti. Škotje so ugotovili, da se ljudje (posamezniki in družine) radi vračajo k naravi, zato je veliko turizma na kmetijah usmerjenega na preživljanje prostega časa na kmetijah, katere so na Škotskem postale zelo pomembna tržna niša. In kaj smo videli na Škotskem:

- ob vikendi se veliko mestnih prebivalcev predvsem družin preseli na podeželje, kjer se počutijo varne, v naravnem in zdravem okolju.
- prihodek manjših kmetij ni zadostoval za preživetje, zato so se le-te preusmerile v turizem, predelavo, catering, organsko proizvodnjo na kmetiji, ipd.
- namestitvev na kmetiji je lahko v hostlu, kampu (omogočeno je tudi divje kampiranje v šotorih) ali na kmetiji. V okolici kmetij je dovolj priložnosti za pohodništvo, kolesarjenje, sprehode,...
- turistične kmetije se nahajajo v okolici znanih turističnih destinacij (npr. eni najstarejših destilerij Glenturret iz leta 1775 – kjer smo si ogledali tradicionalen postopek predelave viskija, v bližini prečudovitih grajskih vrtov - Drummond Castle Gardens v bližini mesta Crieff – kjer ohranijo podobo grajskih vrtov iz. 19. stol., ...) ali so pa locirane kot samostojne kmetije v visokogorju.
- se seznanili z delovanjem trgovine na kmetiji, ki svoje pridelke uspešno diverzificira direktno uporabniku (restavracijam, trgovinam, prodaja na domu,..)
- veliko kmetij uporablja energijo iz obnovljivih virov (biomasa, vetrna energija). Vetrnice oz. cela vetrna polja so postavljena tako ob obali, kot notranjosti in celo na morju.
- objekti kjer se opravljajo dopolnilne dejavnosti so v glavnem preprosti. Večjo skrb posvečajo okolici objektov in urejenosti toaletnih prostorov.
- pogosta praksa na Škotskem je tudi, da zapuščenim cerkvam spremenijo namembnost (zunanost objekta je renovirana kot cerkev, notranost objekta pa ni namenjena pastoralni dejavnosti, ampak druženju lokalnega prebivalstva, kulturnim prireditvam, koncertom, ...)
- Škoti posvečajo veliko pozornosti naravni dediščini. Imajo veliko narodnih parkov (z namenom ohranjanja naravne in kulturne dediščine , varovanja okolja, razvoj podeželja, izobraževanje,...) ter naravnih rezervatov, kjer skrbijo za ogrožene vrste živali in omogočajo ogled le teh v posebej prirejenih prostorih – opazovalnicah (npr. na Loch of Lowes smo si ogledali gnezdišče ribjega orla, ...)
- posebnost na Škotskem so tudi prostovoljci, ki brezplačno delajo kot vodniki po muzejih in zbirkah ali v trgovinicah s spominki, informativnih centrih in še kje. Marsikdaj so to upokoenci.

Na škotskem smo videli kar nekaj primerov dobrih praks, ki bi jih lahko z nizkim denarnim vložkom prenesli tudi v Slovenijo, kjer nam naravnih danosti ne manjka. Žal pa marsikateri objekt, ki danes posluje na Škotskem, v naši državi ne bi dobil uporabnega dovoljenja.

Tinkara Primožič je napisala:

Pred odhodom na Škotsko sem si malo zamišljala, kaj nas čaka, ko sem pogledovala po programu. Vedela sem, da bom izvedela veliko novega, vendar sem bila nad številnimi »Škotskimi rešitvami« še vedno navdušena. Najbolj se mi je vtisnil v spomin stavek gospoda, ki je del skupine Comrie Croft in sicer: »Ignorance is bliss«. S tem je imel v mislih to, da se ne obremenjuješ z vsako stvarjo, ki jo narediš, če bo zadeva odobrena s strani inšpekcije, ampak narediš in bo kar bo. Seveda gre tu kaj za majhne vložke, ki pa lahko v bistvu marsikaj spremenijo. V Sloveniji se vse preveč ukvarjamo s temi stvarmi, ampak je pa tudi res, da je marsikatera prepoved v Sloveniji brezpredmetna. Zdi se mi kot, da naša zakonodaja prej zavira kot pa spodbuja posameznika, da se razvija.

Spoznala sem tudi določene konkretne rešitve za katere mislim, da bi jih lahko uporabili celo v občini Pivka, kjer se soočamo s problemom nizke stopnje prenočitvenih kapacitet. Velikega hotela ne moremo graditi, ker ne bo zaseden. Velik del ozemlja je pod »Naturo 2000«, kar pomeni veliko dodatnih omejitev. Kot sem lahko ugotovila na Škotskem so zelo v modi majhne prikolice na kolesih. Brez vode in brez elektrike. Zelo ekološko in blizu naravi, a hkrati drugačno in za nekoga lahko tudi izredno romantično. Ravno tako bi v poštev prišli tudi »Kata« šotori.

Škoti so enako kot Slovenci izredno prilagodljivi, inovativni, delavni in iznajdljivi. Mislim, da ne bi mogli izbrati boljšega primera dobre prakse. Še enkrat vse pohvale Libby in Sheili za izvrsten program.

Irena Kovač je napisala:

POTEPANJE PO ŠKOTSKEM V OKVIRU PROGRAMA LEONARDO DA VINCI

V okviru programa Leonardo da Vinci smo primere dobre prakse v turistični ponudbi doživeli tudi predstavniki Notranjsko-kraške regije. Na dvotedensko strokovno ekskurzijo po Škotskem se nas je odpravilo deset vedoželjnih Notranjcev in Notranjk, ki smo Škotsko pokrajino doživeli v vsej njeni naravni in kulturni razsežnosti. Srečali in spoznavali pa smo tudi čisto običajen vsakdan Škotov, ki je lahko izjemno zanimiv, predvsem pa drugačen od našega.

Za izvedbo programa na Škotskem je bila odgovorna organizacija Archnetwork, ki jo vodi LibbyUrquhart. Z njo že od leta 2000 sodeluje prek različnih projektov Vitra, Center za uravnotežen razvoj, ki je bila tudi tokrat nosilka programa.

Škotska ima 5 milijonov prebivalcev, od katerih je dobri dve tretjini protestantov. Imajo svoj parlament in univerzo. Glavno mesto je Edinburg, največje pa Glasgow. Temperature se v povprečju gibljejo od minus 8 do 21 stopinj Celzija v poletnih mesecih. Med našim bivanjem na Škotskem nam je bilo vreme zelo naklonjeno, saj je bilo samo en dan oblačno in malo deževno, dnevna temperatura se je gibala med 19 in 20 stopinj Celzija.

Dežela je znana po muhastem vremenu s hitrimi spremembami, zato so sončna obdobja še posebej dobrodošla. Vreme se spreminja iz minute v minuto: dež, sonce, megla, veter in ponovno dež ... A na Škotskem dežuje povsem drugače kot pri nas. Iz oblakov prši "shower" v drobnih kapljicah, občasno pa dežuje "heavyrain" kot pri nas in takrat dež spremlja megla. Tu velja pregovor: "Če ti vreme ni všeč, počakaj tri minute." In to resnično drži. Škoti so tako vreme vzeli za svoje, zato dež ni izgovor, da ne bi vestno opravljali vsakdanje opravke. Običajno so domačini oblečeni v nepremočljive jakne s kapuco, turiste pa prepoznaš po dežniku.

Škoti so zelo ponosni na svojo zgodovino, skozi različna obdobja se nikoli niso pustili podjarmiti. Z vsem spoštovanjem negujejo in spoštujejo svojo tradicijo. Veliko mladih, še posebej ob svečanih dogodkih, se obleče v kilte. Vsak klan ima na kiltih svoj tartan – karo vzorec. Iz oblike vzorca razbereš, kateremu klanu pripada in iz katerega območja Škotske izhaja.

Najlepša meseca za obisk Škotske sta konec avgusta in začetek septembra, ko cveti resje, hribi pa so obarvani v vseh odtenkih vijoličaste barve. Poleg resja je za Škote zelo pomemben osat, ki je za razliko od našega veliko večji, bolj razvejan in ostrejši. Osat je njihova nacionalna rastlina, saj naj bi s pomočjo le-te premagali Vikinge. Ti so se namreč borili bosih nog.

Osebnost me je prevzel njihov način vsakdanjega življenja. Škoti vstajajo zgodaj, pojedjo obilen zajtrk in se odpravijo na delo. Običajnega kosila kot je pri nas v navadi, ne poznajo. Njihov delovnik se konča ob 17.00 uri, ko se tudi zaprejo vsi muzeji in ostale ustanove, svoja vrata pa zapre tudi večina trgovin. Do večernih ur Škoti živijo predvsem družinsko življenje, saj si vzamejo čas zase in za ostale člane družine.

Na Škotsko smo poleteli z letališča Jože Pučnik v petek, 23. avgusta 2013, ob 12. uri. Naše letalo EasyJet je po dveh urah letenja pristalo na londonskem letališču Stansted, v večernih urah pa smo nadaljevali let do Glasgowa, kjer so nas pričakali naši gostitelji in odpeljali v Comrie v hostel, ki je postal naš dom naslednjih 14 dni.

Že naslednje jutro smo po škotskem zajtrku začeli z izvajanjem našega programa, ki je bil skrbno in premišljeno pripravljen. Vsak dan smo obiskali drug kraj ter si tako ogledali primere dobre prakse.

Naj ta zapis zaključim z nekaj drobcami, ki so me še posebej nagovorili:

- pozitivno me je presenetil obisk pri kmetu, ki nas je pričakal kar v delovni obleki. S tem nam je ponosno želel pokazati, da se ne sramuje svojega dela, ki je lahko kdaj pa kdaj tudi umazano. O svojem delu je govoril z veseljem in tudi ponosno povedal, da lahko z njim preživi sebe in svojo družino.
- podpiranje lokalnih trgovinic.
- prodaja rabljenih stvari (šalice za čaj, knjige, oblačila ...), izkupiček namenijo v dobrodelne namene.
- prijaznost na vsakem koraku (mimoidoči pozdravljajo).
- praznovanje rojstnega dne, ki je potekalo v preprostem in sproščenem vzdušju.
- v trgovini z zelenjavo prodaja po kosu. Zelenjava, ki je pridelana na ekološki način je zaradi avtentičnosti še umazana od zemlje (npr. korenček).

Kljub prijetnemu in lepemu bivanju na Škotskem pa sem se že veselila vrnitve domov. Tako smo se v zgodnjih jutranjih urah iz Comrija odpravili proti letališču, kjer smo se poslovili od naših gostiteljev. EasyJet-ovo letalo nas je po carinskem pregledu in tehtanju naših obteženih kovčkov odpeljalo proti londonskemu letališču Stansted. Tam smo po ponovni temeljiti carinski kontroli presedli na letalo proti domu. Po mirnem letu in čudovitemu razgledu smo pristali na brniškem letališču, kjer so nas čakali naši družinski člani.

Neža Žnidaršič je napisala:

MOJI VTISI

Izobraževanja sem se udeležila kot predstavnica neprofitne organizacije Zavod ArsViva, ki na področju Loške doline, pa tudi širše, deluje na področju promocije kulture, turizma, rekreacije in sociale. V sklopu delovanja Zavoda sodelujem na projektu izgradnje namestitvenega, kulturnega in izobraževalnega centra v Loški dolini, katerega cilj bo krepitev in razvoj tovrstnih dejavnosti na podežlju ter vzpostavitev prostora med-kulturnega spoznavanja, dialoga, spoštovanja in povezovanja. Ta projekt je tudi razlog za mojo pot na Škotsko. Predvsem glede na dejstvo, da je projekt ravno sedaj v polnem teku, je bilo spoznavanje podobnih praks na Škotskem izredno dobrodošlo za pridobitev novih idej in pogledov na moje oz. naše delo doma. Izkazalo se je, da so se vsa moja pričakovanja glede samega programa izpolnila, saj smo obiskali kar nekaj centrov, s katerimi je možno potegniti vzporednice.

Celotna dva tedna sta bila nepozabna in izredno navdihujoča, tako v smislu spoznavanja Škotske kulture kot tudi srečanj s konkretnimi projekti in ljudmi, ki jih vodijo. V smislu kulture oz. mentalitete Škotov me je najbolj impresioniralo kako močno razvit imajo čut za potrebo po osebni participaciji v javnosti, predvsem na nivoju svoje lokalne skupnosti. Način povezovanja in pripravljenost za vlaganje, ne samo svoje energije ampak tudi finančnih sredstev, v projekte, v katerih vidijo dolgoročne koristi za svojo skupnost, se mi je zdela izredno pozitivna.

Všeč mi je bilo, da smo imeli priložnost vsaj delno vključiti se v lokalno skupnost – od tega, da smo bivali ves čas na istem mestu, v čudovitem mestecu Comrie, da smo imeli možnost predstaviti se na lokalni prireditvi ter da smo bili povabljeni celo na praznovanje 60. letnice in zaplesati z domačini. V smislu pogleda na samo vsebino programa, bi se navezala predvsem na moje glavne interese za udeležbo na izobraževanju, vsekakor pa sem uživala ob čisto vsakem obisku tekom teh dveh tednov. Najbolj izjemni so se mi zdeli predvsem naslednji dnevi programa:

- Crannog centre (26.8.) – zaradi srčnosti s katero Barrie vodi center, pozitivne atmosfere, ki tam vlada, preprostosti in »iskrenosti« gradnje ter inovativnega kombiniranja izobraževalne in raziskovalne dejavnosti s komercialno (kavarna, trgovinica, možnost najema za posebne dogodke)
- Mhor (27.8.) – že zaradi samega Toma, ki skupaj z družino vodi podjetje – njegovih idej, izredne zgovornosti, njegovega humorja in hiperaktivnosti, kot arhitektka pa sem z očmi požirala tudi izredno lepe in domiselne interierje prostorov v njegovem hotelu, motelu in restavraciji – vsekakor potrditev mojih idej za naš projekt
- Comriecroft (28.8.) – zaradi zgodbe in filozofije, ki je za samim projektom, ker je programsko morda še najbolj podoben našemu projektu, spet zaradi preprostosti in »iskrenosti« gradnje ter inovativnega mešanja različnih aktivnosti in programov
- Love Crieffday (29.8.) – predvsem zaradi srčnosti in energije, ki ju Ailsa in Dawn vlagata v projekt regeneracije Crieff-a in ker sem zelo uživala ob pogovoru z njima
- Pillars of Herkules (3.9.) – tudi tu predvsem zaradi preprostosti in »iskrenosti« gradnje ter inovativnega mešanja različnih aktivnosti in programov.

Izredno pa sem uživala tudi v prostem dnevu (1.9.), ko smo se s puncami podale na pohod po fantastični pokrajini v okolici Comrie-ja, popoldne pa osvojile še Melville Monument na hribu nad Comriem in uživale ob čudovitem pogledu na naše začasno domovanje. Prav tako je bil nepozaben naš izlet na otok Inchcailloch na jezeru Loch Lomond (2.9.), katerega so številne mavrice naredile še bolj čarobnega. Še posebno pa sem vesela prijateljstva, ki se je spletlo med večino med nami, saj mislim, da je s tem naša izkušnja postala še bogatejša in upajmo, da v prihodnje še bolj plodovita. Kakorkoli pogledaš čudovita izkušnja za katero sem iskreno hvaležna!

Lilijana Kandare je napisala:

Takšne mednarodne izmenjave, kot sem se je udeležila letos, omogočajo podrobnejši vpogled in seznanitev z dobrimi praksami, ki so v državi gostiteljici že dobro utečene in preverjeno učinkovite. Istočasno pa med drugim dajejo tudi možnost neposredne vključitve v njihovo kulturo in priložnost nadgradnje posameznikovega znanja njihovega jezika. Vtisov z izmenjave je seveda ogromno. Osebno se me je najbolj dotaknila – in jo bom na tem mestu tudi izpostavila - njihova zagnanost pri delu na svojih projektih in vztrajnost, s katero premagujejo določene ovire, s katerimi se srečujejo na poti do zastavljenih ciljev. Zavedajoč se dejstva, da noben trajen uspeh ne pride sam od sebe ali celo kar čez noč, vlagajo vse svoje sile in sredstva v dejavnost, s katero se ukvarjajo. Na ta način ljudje spreminjajo svoje kmetije, ki so komajda zadoščale potrebam preživetja družine, v uspešne in donosne komplekse. Z reklamiranjem svojih izdelkov in dejavnosti privabljajo številne domače in tuje obiskovalce, ki se pri njih ustavijo le na kratek oddih ali pa ostanejo tam več dni. Pozitivna izkušnja le-teh se nato prenaša na njihove prijatelje in znance. Glede na to, da je reklama »od ust do ust« vedno zelo uspešna – saj temelji na izkušnjah - je s tem zagotovljen tudi tako imenovan trajnostni turizem, ki iz leta v leto privablja nove goste. Vsi ti ponudniki pa delajo tudi na tem, da bi se ponovno vračali k njim tudi »stari gostje«. V ta namen redno dopolnjujejo svojo ponudbo s čim novim in izvirnim. In to je večni izziv, s katerim živijo. Njihova življenja so tako zelo prepletena s poslom, da le-ta pravzaprav v večini primerov postane kar njihov način življenja. Toliko na splošno, konkretnije in podrobneje pa bodo moji vtisi in doživetja podani na predstavitvah in srečanjih, ki bodo organizirani v naslednjih tednih.

Mira Benčina je napisala:

Obisk Škotske je nepozabno doživetje, ki se ga ne da opisati z nekaj besedami. Videla in naučila sem se veliko novega. Najbolj pa mi je ostalo v spominu njihova skrb za lokalno samooskrbo. Domačini podpirajo okoliške kmetije. Z nakupovanjem lokalnih pridelkov in podpiranje lokalnih kmetovalcev podpirajo tudi kmetijstvo in okolje ter s tem skrbijo, da bodo kmetije v njihovi skupnosti obstajale tudi v prihodnje. Tako bodo imeli tudi naslednji rodovi dostop do polnovredne, sveže in hranil polne lokalne hrane. Navdušena sem bila tudi nad njihovo prečudovito naravo, prijaznostjo domačinov in seveda tudi nad vremenom. Nepozaben obisk Škotske, ki ga ne bom pozabila. Rada pa bi se zahvalila Bojanu in Tatjani za to enkratno nepozabno in poučno doživetje. Hvala!

Meta Ravšelj je napisala:

Škotska in ljudje

Zelena razgibana pokrajina, viski, kilti, dude, jezera in reke. Tako Škotsko sem pričakovala. Ampak nekaj manjka. Kakšni so pa ljudje? Pravijo, da ljudje delajo posel, torej ljudje delajo tudi deželo. Ugotovila sem, da so na Škotskem po pravilu ljudje prijazni, pripravljeni pomagati, pozdravljanje in odzdravljanje je v njihovem vsakdanu. Na koncu skoraj vsakega stavka slišimo »hvala« oziroma »prosim«. Malokdo - res malokdo - je šel mimo mene, da mi ni pokimal ali mi vsaj pogledal v oči. Radi se družijo. Ob njih sem imela občutek, da v Sloveniji živimo precej bolj stresno. Druženje, tudi preko prostovoljstva (ang. volunteer) je zelo razširjeno. Pri njih se prostovoljstvo razume drugače kot v Sloveniji. Prostovoljstvo kot ga dopušča naša država se mi zdi nesprejemljivo in je nezaslišano, da je pri nas to postala lažna stopnica do zaposlitve. V zdravstvu, javni upravi in drugod tako rešujejo svoje potrebe po delovni sili. Prostovoljstvo na Škotskem pa pomeni prostovoljna pomoč pri zasebnikih ali organizacijah. Lahko dejansko postane način življenja. Gre za obliko izmenjavanja znanj in izkušenj po sistemu »dati – prejeti« in s tem obojestranski občutek, da si naredil nekaj dobrega za družbo. Najbolj je to izrazito pri starejši populaciji, ki se vključuje v posamezne sheme prostovoljstva glede na interes in zanimanje posameznika. V sheme prostovoljstva so vključeni tudi mladi z izraženo željo pridobiti dodatne izkušnje in nova znanja. Za primer navajam projekt »Benefits for the woodland« s katerim smo se seznanili v »Center for Stewardship« - posestvo Falkland. Projekt podpira trajnostno upravljanje gozdov - 5 novih dreves za vsako posekano drevo, je njihov moto. Pri projektu sodeluje skupnost zainteresiranih ljudi, ki podpirajo razvoj upravljanja z gozdovi. Program se dopolnjuje z učenjem mladih o delu v gozdovih. S tem pa mlade tudi umaknejo od pohajanja po cestah. Tudi mentorji so prostovoljci – izkušeni gozdarji. Služi kot pilotni projekt za druge lastnike gozdov, ki bi lahko prav tako sodelovali s prostovoljci v korist obeh strani. Zanimiva je še ena možnost »uporabe« prostovoljstva za mlade – način potovanja, učenja jezikov in kulture dežele, spoznavanja običajev, novih priložnosti, pridobivanja izkušenj. Vseskozi smo se srečevali s prostovoljnim delom tudi v želji napredka in razvoja lokalnih skupnosti, skrbjo za domači kraj. Veliko so povedali o tem, da jim ni vseeno kje in kako živijo. Zavedajo se, da lahko le oni sami, predvsem pa skupaj, spreminjajo okolje v katerem živijo in nihče drug nima interesa za to. Lepa hvala g. Bojanu, ga. Tatjani za priložnost.

Kontaktne podatke z našimi sogovorniki na Škotskem:

OSEBA		PODJETJE / ORGANIZACIJA			OPIS SREČANJA		
Ime in priimek	Kontaktne podatki	Ime	Kontaktne podatki	Internetna stran	Čas	Kraj	Opis vloge osebe ter našega srečanja
LIBBY URQUHART	libby@archnetwork.org Mob: +447789 393205	ARCH NETWORK	4 Cultybraggan, Comrie, Perthshire PH6 2AB Tel: +441764 670653 Fax: +441764 679002	http://www.archnetwork.eu/pages/	25.8. – 4.9.		Naši gostitelji, ki sta nas vodili in spremljali ves čas našega obiska Škotske
SHEILA ROBERTS	sheila@archnetwork.org Mob: +447516 505410						
BLAIR URQUHART		COMRIE DEVELOPMENT TRUST	32-34 Drummond Street, Comrie, Perthshire, PH6 2DW		25.8. – 5.9. vodenje po Cultybraggan kampu dne 24.8. in 27.8.		Libby-in mož, ki je prevzel vlogo šoferja ter nas spremljal ves čas našega obiska. Vodil nas je tudi po kompleksu bivšega vojaškega zapora Cultybraggan. V organizaciji ComriedevelopmentTrust, ki vodi revitalizacijo kompleksa, opravlja funkcijo prostovoljnega člana uprave (VolunteerBoardmember).
LESLEY WILLIAMSON	lesley.williamson@edrington.co.uk	FAMOUS GROUSE VISITORS CENTRE - GLENTURRET DISTILLERY	The Hosh, Crieff, Perthshire PH7 4HA Tel: +44 1764 656565	http://www.thefamousgrouse.com/	26.8.	Crieff	Naša vodička pri ogledu destilerije, po ogledu destilerije nam je prijazno odgovarjala na vsa naša vprašanja
SARAH DUNCAN	sarah.duncan@edrington.co.uk						V podjetju opravlja funkcijo vodje marketinga in prodaje (Marketing and sales manager), po ogledu destilerije nam je predstavila ta segment delovanja podjetja in prijazno odgovarjala na vsa naša vprašanja
MANDY INGRAM	mandy.ingram@edrington.co.uk						V podjetju opravlja funkcijo namestnice vodje podjetja (Duty manager), po ogledu destilerije nam je prijazno odgovarjala na vsa naša vprašanja
BARRIE ADRIAN	barriou@btinternet.com	THE SCOTTISH CRANNOG CENTRE	Kenmore, Loch Tay, Aberfeldy, Perthshire, PH15 2HY Tel : +441887 830583 info@crannog.com.uk	http://www.crannog.co.uk/	26.8.	Kenmore, Loch Tay	Je arheologinja in soustanoviteljica neprofitne organizacije The Scottish Trust for Underwater Archaeology, ki je zgradila Crannog center. V organizaciji opravlja funkcijo odgovornega vodje (Managing Director). Ob prihodu nas je sprejela in nam predstavila svoje delo ter namen in način funkcioniranja centra. Po končanem klasičnem ogledu centra nam je pokazala še del za izvajanje delavnic in organizacijo posebnih dogodkov.
DAVID BURBERRY	david.burberry@virgin.net	DALCHONZIE FRUIT FARM	Comrie, Perthshire PH6 2LB Tel: +441764 670416	www.dalchonzie.co.uk	27.8.	Comrie	Lastnik kmetije/podjetja, ki deluje vse od leta 1989. Sprejel nas je v svoji trgovini in nam predstavil zgodovino in filozofijo podjetja,

			Mob: +447746 411567				hkrati pa podal tudi veliko informacij o svojih produktih ter načinu marketinga in prodaje.
TOM LEWIS	tom@mhor.net	MONACHYLE MHOR HOTEL	Balquhiddel, Lochearnhead, Perthshire, FK19 8PQ Tel: +441877 384622 monachyle@mhor.net	www.mhor.net/mm-hotel/	27.8.	Lochearnhead	Skupaj s svojo ženo, bratom in sestro vodi posebno družinsko podjetje, ki ima v lasti več obratov – butični hotel MonachyleMhor hotel, motel z restavracijo Mhor 84, pekarno in ribarnico. Popeljal nas je skozi svoj hotel s pripadajočim posestvom kasneje pa smo lahko poskusili tudi dobrote v njegovi restavraciji Mhor 84. Z veliko energije in karizme je odgovarjal na vsa naša vprašanja in nam z veseljem razlagal o vseh aspektih delovanja njihovega podjetja.
		MHOR 84 MOTEL	BalquhiddelLochearnhead Perthshire FK19 8NY Tel: +441877 384646 motel@mhor.net	www.mhor.net/mhor-84/			
ANDREW DONALDSON	andrew@comriecroft.com	COMRIE CROFT HOSTEL AND CAMPSITE	Braincroft, By Comrie, PH7 4JZ Crieff Tel: +441764 670140 info@comriecroft.com	http://www.comriecroft.com/ http://www.comriecroft.co.uk/tbikes.co.uk/	28.8.	Comrie	Eden izmed lastnikov Comrie Croft-a, ki nas je sprejel v kavarni v sklopu recepcije hostla ter nas popeljal po posestvu. Razkazal nam je kolesarske proge, prostor s šotori po švedskem vzoru (kåtas), kompleks objektov hostla ter mizarsko delavnico, ki jo nudijo lokalnemu izdelovalcu pohištva iz odsluženih lesenih palet. Zelo prijazno je odgovarjal na naša vprašanja ter se nam na koncu pridružil v kavarni hostla na kosilu.
ROBERT POTTER	rpotter@swt.org.uk Tel: +44575 540396 Mob: +447920 468568	SCOTTISH WILDLIFE TRUST	The Kennels, By Cortachy, Nr Kirriemuir, Angus DD8 4QE	http://scottishwildlifetrust.org.uk/visit/loch-of-the-lowes/	28.8.	Loch of the Lowes	Opravlja funkcijo odgovornega vodje rezervatov za območje severo-vzhoda Škotske (ReservesManagerNorthEast). Sprejel nas je v centru za obiskovalce LochoftheLowes v bližini kraja Dunkeld. Pojasnil nam je vlogo centra ter način njegovega delovanja. Spremljal nas je tudi ob opazovanju ribjega orla, ki je glavna zvezda centra.
AILSA CAMPBELL	ailsa.campbell@mac.com	CRIEFF COMMUNITY TRUST	Findal, 21 Strathearn Terrace, Crieff PH7 3AQ crieffcommunitytrust@gmail.com	http://www.crieffcommunitytrust.org.uk	29.8.	Crieff	Po poklicu grafična oblikovalka, ki pa se trenutno v celoti posveča funkciji kreativne direktorice v moževem podjetju Campbell's Bakery. Hkrati opravlja funkcijo namestnice predsednice uprave v organizaciji CrieffCommunitytrust, ki se posveča pospeševanju razvoja v skupnosti mesta Crieff. Skupaj z DawnGriesbach sta nas sprejeli v kavarni hotela Murray Park Hotel Crieff in nam izčrpno pojasnili delovanje organizacije. Skupaj smo se sprehodili po

							centru Crieff-a, med katerim sta nas opozorili na glavne projekte za katere si prizadevajo ter se nam pridružili ob kosilu v lokalu Red Squirrel Cafe.
DAWN GRIESBACH	d.griesbach@griesbach-research.co.uk Tel: +441764 650378 Mob: +447921 199655						Po poklicu neodvisna raziskovalka na področju socialnih raziskav. Hkrati opravlja funkcijo predsednice uprave v organizaciji CrieffCommunityTrust, ki se posveča pospeševanju razvoja v skupnosti mesta Crieff. Skupaj z Ailso Campbell sta nas sprejeli v kavarni hotela Murray Park Hotel Crieff in nam izčrpno pojasnili delovanje organizacije. Skupaj smo se sprehodili po centru Crieff-a, med katerim sta nas opozorili na glavne projekte za katere si prizadevajo ter se nam pridružili ob kosilu v lokalu Red Squirrel Cafe.
HENRY HARRIS	henry@wellsfield.co.uk	WELLSFIELD FARM	Stirling Road, Denny, Stirlingshire, FK6 6QZ enquiries@wellsfield.co.uk Tel: +441324 822800 Fax: +441324 820022	www.wellsfield.co.uk	30.8.	Denny	Eden izmed treh partnerjev, ki vodijo posestvo kmetije (skupaj z ženo in sinom). Preden se je posvetil kmetovanju je vodil uspešno gradbeno podjetje. Že veliko let deluje na področju kmetije, upravljanja zemljišč, kmetijskih politik in vzdrževanja nepremičnin. V sklopu kmetije vodi sektor planiranja in gradnje za vse projekte diverzifikacije kmetije. Popeljal nas je po vseh sklopih kmetije – od otroškega igrišča, ribnika, konjušnice, delavnice, polj, reje fazanov, streljšča, do fitnesa s kavarno, kjer se nam je pridružil na kosilu. Z veliko energije in dobre volje je odgovarjal na naša vprašanja hkrati pa tudi sam pokazal veliko zanimanja za naše kraje, znanje in tradicije.
MIKE MCDONNELL	redkitemike@hotmail.com uk Tel: +447718 277207	LERROCKS FARM	Lerlocks, Doune, By Stirling, FK16 6EJ argatyredkites@btopenworld.com Tel: +44 1786 841373	www.argatyredkites.co.uk	30.8.	Doune	Na kmetiji ima vlogo glavnega čuvaja (HeadRanger). Sprejel nas je v informacijskem centru kmetije ter nas pospremil do opazovalnice od koder smo lahko opazovali hranjenje rjavega škarnika. Posredoval nam je veliko informacij o sami živali, hkrati pa tudi pojasnil razlog za diverzifikacijo kmetije in način njenega funkcioniranja.
KAREN DONNELLY	manager@lovelochlomond.com	LOVE LOCH LOMOND	info@lovelochlomond.com	www.lovelochlomond.com	2.9.	Balloch, Loch Lomond	Je lastnica podjetja Karen DonnellyAssociates in vodja (Manager) organizacije Love

							LochLomond, katere namen je spodbujanje medsebojnega sodelovanja vseh akterjev na področju turizma v smislu še večjega izkoristka velikega potenciala, ki ga ima območje jezera LochLomond. Sprejela nas je v prostorih objekta sedeža narodnega parka, kjer nam je pripravila prezentacijo delovanja organizacije. Kasneje nas je pospremila tudi do centra za obiskovalce TheGateway Centre ter do vasice Luss od koder smo se z ladjico podali na jezero.
JAMES FRASER	jamesbfraser@aol.com Tel: +441786 824957 Mob: +447894 908807	FRIENDS OF LOCH LOMOND & THE TROSSACHS	63 West Princes Street, Helensburgh, G84 8BN info@lochlomondtrossa.chs.org.uk Tel: +441436 677733	www.lochlomondtrossa.chs.org.uk			Je predsednik uprave organizacije FriendsOfLochLomondandtheTrossachs. Hkrati je tudi član uprave organizacije ScottishCampaignforNationalParks ter neodvisni svetovalec na področju turizma in razvoja. Obširno nam je pojasnil zgodovino in namen organizacije FriendsOfLochLomondandtheTrossachs. Podal nam je tudi veliko informacij o projektih, ki se jih lotevajo ter načinih njihovega izvajanja in financiranja.
JOHN URQUHART	john@balmillig.co.uk	LOMOND GUIDES	64b Colquhoun Street Helensburgh G84 9JP Tel: +441436 674922	http://www.lomondguides.co.uk/index.html	2.9.	Luss, LochLomond	Skupaj z ženo vodita podjetje Lomondguides, ki ponuja vodene pohode na območju jezera LochLomond in tudi v višavskem delu Škotske. Je certificiran gorski vodnik organizacije ScottishMountainLeadershipTrainingBoard z več kot 30 let izkušenj. Z ženo sta tudi lastnika Bed&Breakfast-a BalmingHouse v kraju Helensburgh. John je bil naš vodič ob našem obisku jezera LochLomond. Najprej nam je razkazal vasico Luss, od tam pa smo se skupaj podali z ladjico na Inchcailloch, kjer nas je spremljal ob čudovitem sprehodu po otoku. Na izredno zanimiv in včasih tudi zabaven način nam je posredoval številne informacije o območju.
MIKE STRACHAN	mike.strachan@forestry.gov.uk Tel: +441738 442830 Mob: +447788 190880	FORESTRY COMMISSION SCOTLAND – Perth	Algo Business Centre, GlenearnRoad, Perth PH2 0NJ panda.cons@forestry.gov.uk	www.forestry.gov.uk	3.9.	Falkland Estate, Falkland	V sklopu organizacije opravlja funkcijo na področju planiranja in razvoja (Policy&DevelopmentOfficer). V sodelovanju z našo gostiteljsko organizacijo Archnetwork

	Fax: +441738 441787	andArgyllConservancy	si.gov.uk Tel: +441738 442830 Fax: +441738 441787				je za nas organiziral dan na območju Fife-a. Sprejel nas je pred kmetijo PillarsofHerkules ter nas kasneje spremljal ob nadaljnjem ogledu posestva FalklandEstates, srečanju s predstavnicama organizacije Falkland centre ofStewardship, obisku razgledne točke hriba EastLomond ter srečanju z mizarjem Dave-omMckeen-om.
BRUCE BENNETT	bruce@pillars.co.uk	PILLARS OF HERKULES FARM	Falkland Fife KY15 7AD Tel: +44785 807681 Mob: +441337 857749	www.pillars.co.uk	3.9.	FalklandEstat e, Falkland	Ustanovil kmetijo v letu 1983 in je bil eden izmed prvih kmetovalcev, ki so se posvetili izključno organski pridelavi hrane. Vodi kmetijo PillarsofHerkules, ki funkcionira kot delujoča kmetija, kavarna/restavracija, cvetličarna, trgovina z živili in prostor za kampiranje. Skupaj z njim smo se sprehodili po celotnem posestvu pri čemer nam je podal veliko informacij o načinu njihovega kmetovanja in poslovanja.
TESS DARWIN	tess@centreforstewardship.org.uk Tel: +441337 858838	FALKLAND CENTRE FOR STEWARDSHIP	TheStables, FalklandEstate, Falkland, Fife KY15 7AF Tel: +441337 858838 info@centreforstewardship.org.uk	www.centreforstewardship.org.uk	3.9.	TheStables, FalklandEstat e, Falkland	Tess v organizaciji vodi sektor izobraževanja in razvoja (LearningandDevelopmentManager) Kelly pa se pri svojem delu posveča predvsem delu s prostovoljci ter projektom namenjenim mladim. Tess in Kelly sta nas sprejeli na sedežu organizacije, kjer sta nam obširno obrazložili namen organizacije, način njihovega delovanja ter številne projekte, ki jih pripravljajo. Kasneje sta nas spremljali še ob kratkem prehodu po posestvu.
KELLY HODGSON	kelly@centreforstewardship.org.uk Tel: +441337 858838 Mob: +447900 350756						
DAVE MCKEEN	dave.mckeen@hotmail.co.uk hollytreewoodcrafts@hotmail.com	HOLLYTREE WOODCRAFTS	FalklandEstate, KY15 7AE Falkland, Fife Tel: +44 1337 857977 Mob: +447769 622380	www.hollytreewoodcrafts.co.uk	3.9.	FalklandEstat e, Falkland	Dave je po izobrazbi strojni inženir, ki pa se je kasneje popolnoma posvetil ustvarjanju z lesom. Sprejel nas je v svoji delavnici na posestvu in nam prijazno demonstriral izdelavo svojih tipičnih izdelkov – majhnih omaric s predalčki, izdelanih iz enega kosa masivnega lesa.

Zahvalni mail in povratne e-pošte

Na zgoraj naveden kontakte (maile) so bila preko e-pošte poslana zahvalna pisma v imenu skupine za sprejem in prijazno odgovarjanje na naša vprašanja. Prejeli smo tudi že nekaj povratnih odgovorov:

1. ----- Forwardedmessage -----
From: **CrieffCommunityTrust**<crieffcommunitytrust@gmail.com>
Date: 2013/9/21
Subject: Re: Hi fromSlovenia
To: NEŽA ŽNIDARŠIČ <neza.znidarsic@gmail.com>

Cc: ailsa.campbell@mac.com

Hi Neza,

Thanksverymuchforyourmessage, andforsendingalongtheselovelyphotos. They are goodmemoriesof a verypleasantmorning.
Hopeyouallmade it back home without incident. Ailsaand I wishyouallevery success in achievingtheambitionsyouhaveforyourownlocalprojectsandbusinesses.
Thanksfrombothof us forthepackageofinformationaboutSlovenia. As a hillwalker, I think it looks like a lovelyplacefor a walkingholiday! Perhaps one day....
Kindregards,

Dawn (andAilsa)

CrieffCommunityTrust
c/o DawnGriesbach (Chair)
Tel: 01764 650378
Email: crieffcommunitytrust@gmail.com
Web: www.crieffcommunitytrust.org.uk
Twitter: [@CrieffCommTrust](https://twitter.com/CrieffCommTrust)

On 18 September 2013 22:32, NEŽA ŽNIDARŠIČ <neza.znidarsic@gmail.com>wrote:

Dear Ailsa and Dawn

In the name of the whole Slovenian group, that visited you on the 29th of August, I would like to thank you again for taking your time to share your knowledge, experiences and ideas with us.

You helped to make our trip to Scotland truly unforgettable and gave us a wonderful opportunity to learn and gain a fresh perspective on our work back home.

We really hope, you come and visit us someday in Slovenia, so that we can try to return the favour.

In the attachment you will find some photos of our visit. You are also welcome to visit our Facebook page on <https://www.facebook.com/SloveniaGreenKarstScotland>

Thank you again and all the best wishes for the future!

Best regards

Neza and the rest of the group: Marjeta, Lilijana, Irena, Vasilij, Ziva, Metka, Tinkara, Tanja and Mira

2. ----- Forwardedmessage -----

From: <manager@lovelochlomond.com>

Date: 2013/9/19

Subject: RE: Hi fromSlovenia

To: NEŽA ŽNIDARŠIČ <neza.znidarsic@gmail.com>

Dear Neza,

Thank you for your email and the photos. It was my pleasure to meet with you during your visit. I am delighted to hear that you had a good experience in Scotland and I hope this will help with your various ventures in Slovenia. I was only sorry that I could not stay with you all day when you visited but I knew I was leaving you in good company, with John Urquhart.

I hope to have the opportunity to visit you some time.

Kind regards

Karen Donnelly, Manager, Love Loch Lomond

The Old Station Building, Balloch Road

Balloch G83 8LQ

Email: manager@lovelochlomond.com

Tel: 07425 175950

www.lovelochlomond.com

Follow us on [Twitter](#) or [Facebook](#)

Love Loch Lomond - tourism operators working together.

Passionate about improving the visitor experience in & around Loch Lomond and the surrounding area.

From: NEŽA ŽNIDARŠIČ [mailto:neza.znidarsic@gmail.com]

Sent: 18 September 2013 22:07

To: manager@lovelochlomond.com

Subject: Hi from Slovenia

Dear Karen

In the name of the whole Slovenian group, that visited you on the 2nd of September, I would like to thank you again for taking your time to share your knowledge, experiences and ideas with us.

You helped to make our trip to Scotland truly unforgettable and gave us a wonderful opportunity to learn and gain a fresh perspective on our work back home.

We really hope, you come and visit us someday in Slovenia, so that we can try to return the favour.

In the attachment you will find some photos of our visit. You are also welcome to visit our Facebook page on <https://www.facebook.com/SloveniaGreenKarstScotland>

Thank you again and all the best wishes for the future!

Best regards

Neza and the rest of the group: Marjeta, Lilijana, Irena, Vasilij, Ziva, Metka, Tinkara, Tanja and Mira

3. ----- Forwardedmessage -----
From: **Kelly Hodgson**<kelly@centreforstewardship.org.uk>
Date: 2013/9/24
Subject: Re: Hi fromSlovenia
To: NEŽA ŽNIDARŠIČ <neza.znidarsic@gmail.com>

Hi Neza,

Great to hear from you and please pass my regards on to the rest of the group.
It was a pleasure to spend some time with you in September and I am glad to hear that you found it useful.
I wish you every success with your endeavours back in Slovenia, and hope that I can one day come to visit.

Kind regards,
Kelly

From: NEŽA ŽNIDARŠIČ <neza.znidarsic@gmail.com>
Date: Wednesday, 18 September 2013 21:41
To: Linda <kelly@centreforstewardship.org.uk>
Subject: Hi from Slovenia

Dear Kelly

In the name of the whole Slovenian group, that visited you on the 3rd of September, I would like to thank you again for taking your time to share your knowledge, experiences and ideas with us.

You helped to make our trip to Scotland truly unforgettable and gave us a wonderful opportunity to learn and gain a fresh perspective on our work back home.

We really hope, you come and visit us someday in Slovenia, so that we can try to return the favour.

In the attachment you will find some photos of our visit. You are also welcome to visit our Facebook page on <https://www.facebook.com/SloveniaGreenKarstScotland>

Thank you again and all the best wishes for the future!

Best regards

Neza and the rest of the group: Marjeta, Lilijana, Irena, Vasilij, Ziva, Metka, Tinkara, Tanja and Mira